

Innspill til Ekstremismekommisjonen

Tema: Forebygging og offentlig ordskifte

Norsk studentorganisasjon (NSO) representerer over 260 000 studenter i norsk høyere utdanning, og ønsker med dette å gi innspill til Ekstremismekommisjonens innledende arbeid.

I henhold til Ekstremismekommisjonens mandat, skal de frembringe kunnskap som skal bidra til å styrke Norges evne til å forebygge radikaliserings og ekstremisme. NSO mener at det er flere måter universiteter, høyskoler, ansatte og studenter er nøkkelaktører i forebyggende arbeid og som bidragsyttere til det offentlige ordskiftet.

Tilbydere av utdanning og dannelselse

Universiteter og høyskolars viktigste rolle er å tilby utdanning til befolkningen. Det er et prinsipp for NSO at utdanning må være tilgjengelig for alle deler av samfunnet, og ikke være et gode for de som allerede har gode forutsetninger for å lykkes i livet. Derfor er det nødvendig at gratisprinsippet i høyere utdanning blir ivaretatt.

For ved å gi befolkningen en god utdanning og opplæring, bidrar man direkte til å skape et samfunn som er mer motstandsdyktig mot radikaliserings og ekstremisme. Først og fremst gjennom formell læring i tematikk som demokratiske verdier, i menneskerettigheter, filosofi, kultur- og mangfoldskunnskap og kildekritikk. Her er muligheten til å jobbe på tvers av disipliner og profesjoner helt nødvendig for å utvikle nye ideer og angripe komplekse problemstillinger. Tverrfaglighet er derfor en forutsetning for god utdanning som stimulerer til å utvikle nye ideer. Samtidig er dannelsesdimensjonen av høyere utdanning sentral, og en viktig del av det å utdanne "hele mennesker" og gode samfunnsborgere. For i løpet av en utdanning ved en akademisk institusjon, utvikler og tilegner studenter seg kompetanser også utenfor formell læring. Dette er evner som samarbeidskompetanse, evne til refleksjon, forståelse av etikk og moral, og kreativ problemløsning.

Også utenfor klasserommet gir studenttilværelsen muligheter for å delta på arenaer for å motvirke utenforskap og potensiell radikaliserings. Som student har man mulighet til å engasjere seg i studentfrivillighet, man kan bo i studentkollektiv med mennesker man aldri hadde møtt ellers og man kan delta i organisasjonsliv for aller første gang. Dette kan styrke deres forståelse av samfunnets behov og utfordringer og sosial ansvarlighet.

En viktig forutsetning for god danning og utdanning er internasjonalisering. På denne måten har man som student en unik sjans til å møte andre studenter på tvers av kulturer, politiske systemer, ideologer og trossamfunn. Derfor er det viktig at kommisjonen i deres arbeid alltid har med seg viktigheten av utdanningssystemet i å forebygge radikaliserings og ekstremisme.

Møtearena for kritisk debatt og refleksjon

Universitetene og høyskolene har tradisjonelt vært møtearenaer der forskjellige samfunnsgrupper møtes til kritisk debatt og refleksjon. Det er med på å skape en motvekt og rom for dialog mot ekstremistiske ideologier, ved å utfordre etablerte sannheter og maktstrukturer gjennom et kunnskapsbasert offentlig ordskifte. Samtidig som bidrar man til å bygge tillit og forståelse mellom grupper som ellers har ulike perspektiver og oppfatninger. Akademia har en unik posisjon grunnet akademisk frihet, samt lange tradisjoner for å ønske uenigheter og forskjellige perspektiver velkommen inn i varmen. Akademia fasiliteter for å dyrke uenighet mellom parter, og samtidig tvinge dem til å prate om uenighetene i den trygge atmosfæren institusjonen tilbyr. Dette er nødvendige erfaringer og kompetanser for å møte et samfunn med økende kompleksitet og polarisering.

Eksempler på institusjonenes funksjon som møtearena for kritisk debatt kan vi se verden over. I Afghanistan har unge kvinnelige studenter tar kvinner til gatene som respons på at [Taliban nekter kvinner og jenter å studere](#), og i Iran protesterer studenter hyppig [mot det autoritære regiment i landet](#). Dette viser at universitetenes funksjon som debattarena for å utfordre etablerte sannheter fortsatt er høyst dagsaktuell, og at den må styrkes slik at store samfunnsendringer fortsetter å starte på universitetene.

Studenten som aktør

Studenter i seg selv er også nøkkelaktører for å motvirke ekstremisme og radikalisering. Studenter er fremtidenes lærere, sykepleiere, ledere, innovatører og selvstendige næringsdrivende, og skal drive samfunnsutviklingen i Norge. Det er derfor viktig at vi forebygger radikalisering av studenter.

Det har også de siste årene [vært episoder der studenter selv har kommet med hatefulle ytringer](#). Dette er en trussel vi mener bør tas med største alvor, og det er derfor viktig å ivareta gode forutsetninger for å ha en god studietid både på og utenfor campus. Det er mange studenter som flytter hjemmefra for første gang når de skal studere, samtidig som man er ung og sulten på livet. Vi som samfunn har akkurat kommet oss gjennom en krevende pandemi, der det har vært lite sosial kontakt og store endringer i studenters hverdag. Mange studenter er alene på små hybler og vært svært ensomme, det peker både [Koronakommisjonen](#) og [SHoT undersøkelsen](#) på.

Her mener vi at institusjonene, samskipnadene og frivilligheten har et særskilt ansvar for å ivareta studentene i en sårbar situasjon. Studenter er avhengig av sosialt nettverk og sosial kontakt med medstudenter, og vil være viktig for å motvirke isolasjon og at studenter blir dyttet inn i ekkokamre på nett. Dette må vi fortsette å motvirke gjennom blant annet gode velferdstilbud, helsefremmende boliger, et godt fysisk og psykososialt læringsmiljø samt tett oppfølging fra ansatte ved universiteter- og høyskoler.

Kunnskapsprodusentrollen

Akademias rolle som samfunnets kunnskapsprodusenter vil bli viktigere og viktigere i vår digitale fremtid. Det spesielt gjennom vårt ansvar innen både grunnleggende og anvendt forskning, forskningsbasert innovasjon og forskningsformidling. Kunnskapen som produseres på universiteter og høyskoler skiller seg ut fra andre kunnskapskilder, fordi den er kvalitetssikret, fagfellevurdert og følger vitenskapelig metode. Dette gir legitimitet og validitet og gjør at vi som samfunn bør ha tillit til funnene vi blir presentert.

Kunnskapsprodusentrollen til sektoren er under angrep fra fake news, økende bruk av algoritmer, sannheter produsert i ekkokamre og økende populistiske trender i verdens politikken. Dette ser vi skje spesielt i USA, der selv pressen barrikaderer seg på hver sin politiske fløy, og [befolkningen søker mot mediene der deres egne meninger blir bekreftet](#). Også i Norge er den offentlige debatten og fakta's posisjon truet. [Hele sju av ti nordmenn er usikre på om informasjonen de finner på nett er sann eller ikke](#). Her er det viktig at forskere og studenter selv kommer på banen og bidra inn i debattene med fakta, og slår ned på usannheter. Derfor må universiteter og høyskolars status og samfunnsbidrag som kunnskapsprodusenter og bidragsytere i det offentlige ordskiftet styrkes og utvides kommisjonens arbeid.

Akademisk frihet og fri forskning

Akademisk frihet er en forutsetning for at akademia skal kunne oppfylle sitt samfunnsansvar, og innebærer at forskere og studenter har rett til å fritt utforme problemstillinger, stille spørsmål, bestemme kildemateriale, metode og fremlegge hypoteser. Dette forutsetter en mulighet til å utfordre etablert kunnskap, velge tematikk som er kontroversiell og som kan oppfattes som politisk eller emosjonelt følsomt, uten å bli utsatt for sanksjoner. Forskere og studenter har rett til å sette rammene for sitt eget vitenskapelige arbeid, og skal ikke utsettes for hets på bakgrunn av sin forskning eller formidling. For ved å legge til rette for reell akademisk frihet og ytringsfrihet, bidrar universiteter og høyskoler til å fremme en åpen og mangfoldig samfunnsdebatt. NSO mener derfor at å grunnlovsfeste akademisk frihet er nødvendig for å sikre den ubestridte retten til ansatte og studenter til å utøve sitt fag.

Forskningsmiljøene i seg selv er også helt sentrale for å forebygge og forstå hvorfor ekstremisme og radikaliserings skjer. Det er spesielt viktig fordi vi trenger kunnskap om vår lokale situasjon, da radikaliserings og ekstremisme manifesterer seg forskjellig fra land til land. Det er derfor nødvendig å ha solide fagmiljøer med spisskompetanse på den norske konteksten, og det er viktig å fortsette å styrke disse fagmiljøene ved å sikre gode rammevilkår og finansiering til institusjonene. I forlengelse av dette er det nødvendig at forskningen som blir produsert blir formidlet til folket. Derfor må offentlig finansiert forskning alltid publiseres i åpne og offentlig tilgjengelige kanaler. Her er det avgjørende at prinsippene om Open Access blir videreført for å ivareta akademisk frihet.

Det er også nødvendig å få på plass målretta tiltak for å bedre det offentlige ordskiftet i Norge, slik at forskere og studenter som ønsker å formidle sin forskning får gjøre det på en trygg måte. Selv her i Norge rapporteres om at forskere som diskuterer kontroversielle tema [trekker seg fra den offentlige debatten grunnet hets](#). I en undersøkelse fra 2022, oppgir [en av tre studenter at de er redde for å si hva de mener](#) av frykt for negative konsekvenser. Dette er svært skadelig for ytringsfriheten i Norge, og for den enkelte forsker og students akademiske ytringsfrihet.